

Barinkai Zsuzsa

(projektfelelős, Vajna és Szotyori-Nagy Ügyvédi Iroda)

„Variációk a közösségi konfliktusok feloldására

Nagymányokon”

OBmB-pályázati tapasztalatok

A korreferátum feladata elsősorban az Országos Bűnmegelőzési Bizottság (OBmB) pályázati programja keretében megvalósult közösségi mediáció bemutatása. Ahhoz azonban, hogy ennek témája, keretei, megoldási módja kialakuljon, végig kellett járni azt az utat, amit a program megvalósítói a pályázatban célul tűztek ki maguknak. Ennek az útnak legnehezebb eleme az volt, hogy meg kellett küzdeni az ilyen viszonylag zárt közösségekben működő hagyományos szabállyal: mivel erős a függés erkölcsi, egzisztenciális értelemben egyaránt, az emberek nem beszélnek magukról, környezetükről, nehézségeikről, igényeikről, elégedetlenségük forrásairól. Különösen nem illetik kritikával a falu vezetőit. A pályázat jó alkalmat teremtett ennek a feszültségnek viszonylagos oldására.

1. Helyzeteírás, társadalmi és mikrokörnyezet

Nagymányok 2640 lakosú nagyközség Tolna megyében, a Bonyhádi kistérségben. Fejlődésében nagy szerepet játszott a betelepített németek kultúrája, gazdasági ismeretei, és fejlettsége, valamint a századfordulón megindult bányászat. E két elem viszonylag szervezettebb társadalmat, városias hagyományokat és városias szolgáltatásokat teremtett a faluban. Az utóbbi években, elsősorban Bonyhád városrendezési változtatásai következtében, megváltozott a lakosság összetétele. A Bonyhád centrumában átalakított épületekből kiszoruló roma lakosság Nagymányok Bányatelepre költözött. Nagymányok vonzáskörzetébe tartozik Kismányok, Váralja, Izmény és Györe, melyek számára Nagymányok jelenti az egészségügyi, kulturális és gazdasági központot. Nagymányokon általános iskola, művészetoktatási intézmény, óvoda, könyvtár, teleház, művelődési ház és sportcsarnok működik. A körzeti megbízott mellett 1992 óta polgárőrség is felügyel a település rendjére. A településen közel 30 civil szervezet dolgozik. A Bonyhádi kistérség munkanélküliségi rátája a megye többi településéhez

képest viszonylag kedvezőbb. Nagy lett azonban az átmenő forgalom, megjelent az utazóbűnözés.

2. A program megvalósításának szükségességét indokoló tényezők

Az előzetes információink alapján a következő megoldatlannak tűnő konfliktusok nehezítették a település életét. Nagymányok és a szomszédos települések közigazgatási egységei között viták, konfliktusok léptek fel (körjegyzőség, idős otthonok egyesítése, különválása). A nagymányoki bánya megnyitásával ellentétes nézetek és érdekek merültek fel. A környező településekről bejáró, problémásnak nevezett tanulókkal kapcsolatban az iskolának nehézségei támadtak. Felmerült még, a fiatalok kulturált szórakozását elősegítő helyi szórakozóhely hiánya.

A projekt kezdetén végzett mélyinterjúk azonban már nem ugyanezt a képet mutatták. A bánya megnyitásával kapcsolatos konfliktusról a megkérdezettek úgy nyilatkoztak, hogy bár megosztja a falut – a munkahelyteremtés, illetve környezetvédelem érdekei ellentétesek – az utóbbi években tartott lakossági fórumok, közmeghallgatások, hatósági, bírósági intézkedések eldöntötték az ügy kimenetelét. A bánya valószínűleg a közeljövőben megnyílik.

A mélyinterjúk során kiderült, hogy a falut etnikai ellentétek is jellemzik. A svábság befolyásoló szerepe megmaradt, melyet sokan megkérdőjeleznek. Bonyhád városrendezési változásai következtében 43 cigánycsalád költözött a faluba. Egyes vélemények szerint ezzel megjelent a faluban a roma-nem roma ellentét is.

Az interjúk megerősítették, hogy a falu lakói aggódnak a gyermekek és fiatalok helyzetét illetően: a jobban tanuló gyerekeket a szülők Bonyhádra viszik, osztályok ürülnek ki, ezzel megkérdőjeleződik az iskola fenntarthatósága. Jellemző a tanár-szülő, gyerek-tanár konfliktus, amelyekben minden fél eszköztelennek érzi magát. Megnőtt a halmozottan hátrányos gyerekek száma a helyi iskolában (202 tanulóból 47 gyerek), ami felerősíti a pedagógusok leterheltségét. A helyzetet súlyosbítja, hogy az iskola nem alkalmaz fejlesztőpedagógust. Szintén megfogalmazódott, hogy egyes esetben a fenntartói döntések nem egyeznek a szakmai javaslatokkal, ami nehezíti döntések végrehajtását.

A fiatalok kulturált szórakozóhelyei megszűntek. Sok szülő félti az éjszaka Bonyhádra, Szekszárdra utazó fiatalok testi épségét, mely távolabbi

félelmek szerint a falu elöregedéséhez vezethet. Problémaként fogalmazódott meg továbbá - bár többféle szempont alapján került felszínre - a faluban az egykor jól működő közösség és összetartás hiánya.

3. A Program célja

A program alternatív konfliktuskezelő képzéseket és valós konfliktushelyzetek feldolgozását tartalmazta. Céljául tűzte ki, hogy a képzéseken keresztül tudatosítsa azt a filozófiát, hogy a konfliktusokat helyben szükséges felismerni, feltárni, kimondani és megoldani. Céljának tartotta, hogy olyan eszközöket mutasson be, amelyek képesek a közösségi konfliktusok kezelésére, melynek során a résztvevők saját erőforrásaikat tanulják meg felhasználni. A projekt hosszú távú célja volt, hogy a mediáció a településen élők eszköztárába beépüljön, és mintául szolgáljon a felnövekvő generációnak.

4. A Program részletes bemutatása

4.1. Képzések

A képzések célja az alternatív vitarendezési technikák megismertetése és elsajátítása volt. Emellett fontos célja volt a programnak, hogy új és mélyebb emberi kapcsolatok kialakítására adjon lehetőséget és mindez oldott és őszinte hangulatban teljék, hogy a résztvevők kiszakadjanak a hétköznapi rutinból.

A képzés lebonyolítása során hangsúlyos pont volt a tananyag gyakorlatorientáltsága, ezért jellemzőek voltak a csoport által feltárt konfliktusokat feldolgozó szituációs játékok. A tréningben kisebb mértékben az elméleti ismeretek átadása, nagyobb mértékben a készségfejlesztésre irányuló gyakorlatok szerepeltek, annak érdekében, hogy a résztvevők hozzáállása és szemlélete a konfliktusos helyzetekről változzék. A tananyag közös feldolgozása során fontos tényező volt még a résztvevők ismereteinek, felkészültségi szintjének figyelembe vétele és a személyes igények kielégítése. Ennek érdekében a résztvevők folyamatosan lehetőséget kaptak érzéseik kifejezésére, kérdéseikre rögtön vagy a nap végén választ kaphattak. Ennek formája többek között a szóbeli nyitó-, záró- és visszajelző körök voltak.

A tananyag súlypontja a polgári és büntető mediáció elméleti háttere, szabályozása, gyakorlata, alkalmazási területei és tapasztalatok átadása volt. Igény esetén mód volt a trénerekkel történő egyéni konzultációra is.

A képzés végén kiosztott elégedettségi kérdőív azt mutatta, hogy a résztvevők által megfogalmazott elvárások (új megoldási lehetőségek megismerése, új ismeretek megszerzése, alkalmazhatósága, kötetlen, nyílt hangulat) teljesültek. A résztvevők pozitív élményekről, jól váltakozó elméletről és gyakorlatról számoltak be. Elmondásuk szerint a konfliktusokhoz, illetve másokhoz való viszonyuk, hozzáállásuk megváltozott. A szupervízió megmutatta, hogy a résztvevők jól alkalmazható gyakorlati ismereteket szereztek. Többen munkahelyükön, családjukban, és tágabb környezetükben használni tudták a megismert technikát és arról számoltak be, hogy ez a tény, számukra is meglepő, várakozáson felüli volt.

Eredményként könyvelték el, hogy közösség formálódott, sokan úgy nyilatkoztak, hogy az életük változott meg, egyesek igen régóta feszítő családi konfliktusokra tudtak pontot tenni.

A projekt megvalósítói fontosnak tartották, hogy a képzéseken a roma kisebbség is képviseltesse magát. Azonban már az igényfelmérés során kiderült, hogy a falu lakossága jelzi, de nem vállalja romákkal kapcsolatos nézeteit, nehézségeit. Ugyanez az ellentmondás a szervezés során is jelentkezett. Ennek ellenére e kérdésben a projekt végére pozitív változás következett be, és a résztvevők maguk is hiányolták a romák részvételét.

4.2. Mediációk

Az eredeti elképzelések szerint a projekt egy nagy közösségi mediációt és két kisebb kört érintő mediációt tartalmazott, ezt azonban a felmerült igényeknek megfelelően kellett módosítani. A mélyinterjúk és a képzések során kiderült, hogy a település működésének töréspontja a közösség hiánya, az információáramlás a civil szervezetek egymás közötti és az önkormányzattal fennálló viszonyában, valamint az önkormányzati döntések megítélése, elfogadhatósága. Ennek következtében a közösségi mediáció témájául a résztvevők egy hangúan a fenti kérdéseket választották. A szervezésben a résztvevők fontos szerepet vállaltak, közös döntést hoztak arról, hogy kiknek kell szerepet vállalniuk a közösségi mediációban. Ez egyértelműen megmutatta, hogy a projekt ezen pontjára a résztvevők felismerték az együttműködés fontosságát. A partneri viszony továbbá

megmutatkozott a trénerok, mediátorok és a helyiek közötti egyre inkább informálisabbá váló kapcsolatban. A közösségi mediáció konferencia módszerrel zajlott. A képzéseken résztvevő személyeken kívül jelen volt a polgármester, a képviselő testület egy tagja, a kisebbségi cigány önkormányzat képviselője, a polgárórség vezetője, a tűzoltóság vezetője, a bányász-szakszervezet vezetője és egy helyi vállalkozó, aki életmód egyesületet vezet a faluban. A közösségi mediáció során a résztvevők megtapasztalhatták a közös gondolkodást, a partneri viszony és az elismerés fontosságát. Számos javaslat hangzott el arról, hogy hogyan és milyenek szeretnék látni a közösséget, mit tudnának tenni a civil szervezetek annak érdekében, hogy az együttműködés erősödjön és mely közös célokat tartják fontosnak, amelyek előrébb viszik a közösség életét. A konferencia résztvevői arról döntöttek, hogy egy demokratikus döntés érdekében mindenképpen szükséges egy szélesebb körben ismertetni a javaslatokat, ezért a tervezett iskolai konfliktus mediálása helyett a közösségi mediáció folytatását határozták el. A résztvevők rögzítették saját vállalásaikat, melynek értelmében a következő mediációs ülésig munkahelyükön, családjukban és lakókörnyezetükben interjúznak arról, hogy mely javaslatok lehetnének elfogadhatók.

A második közösségi mediációra a résztvevők visszahozták saját közösségükből a javaslatokat, melyek a következők voltak: elvetették a közös ernyőszervezet létrehozását, de azt nagyon fontosnak tartották, hogy a településen működő civil szervezetek valamilyen formában működjenek együtt a jövőben. Negyedévenként létrehoznak egy civil fórumot, mely arra lenne hívatott, hogy a faluban működő civil szervezetek, illetve szerveződések kapcsolatot tartsanak egymással, közös programokat szervezzenek, együttműködjenek.

A közösség fejlődése – szemléletbeli változásai, a konfliktusok felismerése, a konfliktusra való újfajta rátekintés, az ismeretek gyakorlati alkalmazásának kipróbálása - megkövetelte a tervezett program folyamatos változtatását. Ez a pozitív fejlemény egyben váratlan feladatok lebonyolítását is jelentette, ami a szervezők és a megvalósítók részéről feltétlen rugalmasságot követelt. Tapasztalatként rögzíthető, hogy a mediáció sikeres kimenetelében nagy hangsúlyt kap a gondos és személyes előkészítés.

5. Eredmények

Megállapítható, hogy elindult az a tanulási folyamat, amely a mediációt mint mintaértékű megoldást átemeli a mindennapok technikájává.

Bár városi léptékkal mérve a falu lakossága kisszámú, mégis sokan most ismerték meg egymást közelebbről, emberi oldalukról. Néhány olyan személyes vallomás is elhangzott, mely pozitívan rendítette meg a hallgatókat. A képzések és közösségi mediáció folytán a program átlényegült a falu közösségét, összetartozását erősítő fórummá.

Nem sikerült azonban hangsúlyosan megjeleníteni a résztvevők azon igényét, miszerint a civil szervezetek szükségszerűen partnerei kell, hogy legyenek a döntéshozó helyzetben működő intézményeknek, továbbá elsikkadt az a felvetett dilemma is, hogy a döntéseknek demokratikusan vagy diktatórikusan kell-e megszületniük.

Előzetes várakozásainkat messzemenően felülmúlta a pályázat sikere, a helybeliek nyitottsága és elkötelezettsége a program iránt. Azt gondoljuk, hogy ez nagymértékben, annak is köszönhető volt, hogy kiemelkedő volt a helyiek tájékoztatása a programról. Sikeres és támogató volt az együttműködés a helyi önkormányzattal, és a kistérségi egyesülettel. Bár a pályázóknak nem tisztük beszámolni saját érzéseikről, essék szó arról a kivételes lehetőségről, amit az a körülmény jelentett, hogy a program résztvevői rendszeresen tértek vissza a falu közösségéhez, emberi kapcsolatok szövődtek, a falu teljes mértékben befogadta a pályázat megvalósításában résztvevő szakembereket.